

Сергій Рінна, д.е.н., професор
Національний університет державної податкової служби України
м. Ірпінь, Україна
Світлана Саченко, к.е.н., доцент
Ольга Ронська, аспірант
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМ ОБЛІКУ НА ОСНОВІ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Концепція інформаційного суспільства, сформульована на межі 70-х років минулого століття, пов'язана з розвитком інформаційних технологій, що стало можливим з досягненням в галузі обчислювальних засобів та їх програмного забезпечення.

Теоретики інформаційного суспільства намагалися передбачити вплив на людину і суспільство новітніх інформаційних технологій, зокрема, П. Друкер характеризує як одну з тенденцій формування інформаційного суспільства, перехід економіки від індустріальної до постіндустріальної народжуються нові економічні відносини, що засновані на знаннях та інформації, а фахівці все частіше наближаються до розуміння особливого значення і виключності поняття знань як похідної категорії інформації.

Концепція інформатизації суспільства спрямована на поглиблення розуміння важливості інформаційних процесів в будь-якій предметній області, в тому числі й системи обліку в контексті понять знання – нової економіки і сучасних тенденцій розширення інформаційних ресурсів для пізнання закономірностей поведінки господарських систем в ринковому середовищі.

Управлінська інформація стає все більш важливим ресурсом виробництва і суспільного розвитку. Діапазон управлінської інформації досить широкий і для систем обліку його не можна обмежити лише обліковою і звітною інформацією [1]. Він включає крім показників, відображених у регістрах обліку (аналітичного і синтетичного) на різних рахунках і об'єднаних в різні групи, Також нормативні дані й знання про структуру виробництва, роботу окремих підрозділів, працівників, клієнтів, контрагентів, даних про продукцію, сировину і матеріали, їх продаж, заготівлю тощо. Облікова інформація включає також загальні відомості про економіку, ринок, фінанси, технології, закони, інструктивні матеріали, нормативи і правила, суспільні події.

Певну частину управлінської і фінансової інформації можна безпосередньо інтерпретувати і обробляти з допомогою комп'ютерів, її можна ти-

ражувати і використовувати повторно. При цьому оперативна інформація досить швидко втрачає свою цінність, і потрібні значні зусилля на збір та обробку такої інформації, яка постійно оновлюється та вимагає аналізу.

Значно дорожче коштує результатна інформація після її інтерпретації й аналізу фахівцями. До неї відносять результати операцій відбору, класифікації, оцінки, інтерпретації і прив'язки змісту інформації до потреб конкретних користувачів облікових та звітних даних. Фактично, обробка бухгалтерських даних перетворюється на важливу інформаційну послугу і перспективний вид бізнесу. Відповідно прогнозу американського науковця з електронного бізнесу Е. Дайсон [2], в управлінській сфері основні прибутки фахівці отримуватимуть за подібний аналіз в процесах прийняття рішень, в тому числі й в системі обліку.

Характерно, що зазначені види інформаційних послуг в межах аналізу потоків періодично оновлюваної інформації передбачають не просто копіювання відповідних даних в процесах її передачі користувачам, а й певні обумовлені відносини між постачальниками і провайдерами послуг. Ситуація на інформаційному ринку розвивається таким чином, що переважна частина управлінської інформації (включаючи й обліково-звітну, бухгалтерську) постачатиметься і оцінюватиметься не окремими порціями, а в контексті договірних інформаційних послуг і сервісів, певна частина яких може регулюватися державою, бути безкоштовною або платною. Користувачі і клієнти хочуть знати, у кого вони отримують інформацію, і якої вона якості.

Таким чином, формується ринок інформаційних послуг і сервісів, на якому важливіше отримувати не просто саму інформацію, а разом з підтвердженням її автентичності й достовірності. При такому підході ринок інтелектуальних цінностей розподіляється на дві частини: з одного боку – цінна, захищена законом інформація, з іншого боку – специфічні послуги й сервіси, що базуються на безкоштовних або дешевих даних. Загальна управлінська інформація надходитиме з перевірених джерел, а специфічна – від множини фахівців і спеціалізованих джерел. Для останньої, специфічної категорії інформації в предметній області систем обліку ситуація також повторюється, причому, багаторазово і на різних рівнях управлінської системи – є загальні, перевірені дані і специфічні, які також можуть постачатися та підтверджуватися через сервіси.

Наприклад, електронна податкова звітність – формат декларацій закріплений нормативно рішенням ДПА, частина реквізитів є довідковою інформацією власно суб'єкта звітності, або постачається ззовні і зверху (від ДПА та ін. відомств), або в частині оперативних показників податкових платежів – формується із зведеної бухгалтерської звітності і кореспондує з іншою звітною бухгалтерською інформацією (тобто, підсумками як

аналітичних так й синтетичних рахунків і реєстрів). Для наведеного прикладу можна уявити схему, де сукупність інформаційних ресурсів розподілена між власниками і джерелами даних та тими, хто її обробляє і постачає унікальні сервіси [2], причому вагома їх частина зосереджена і постійно розширюється в Інтернеті (рис.1).

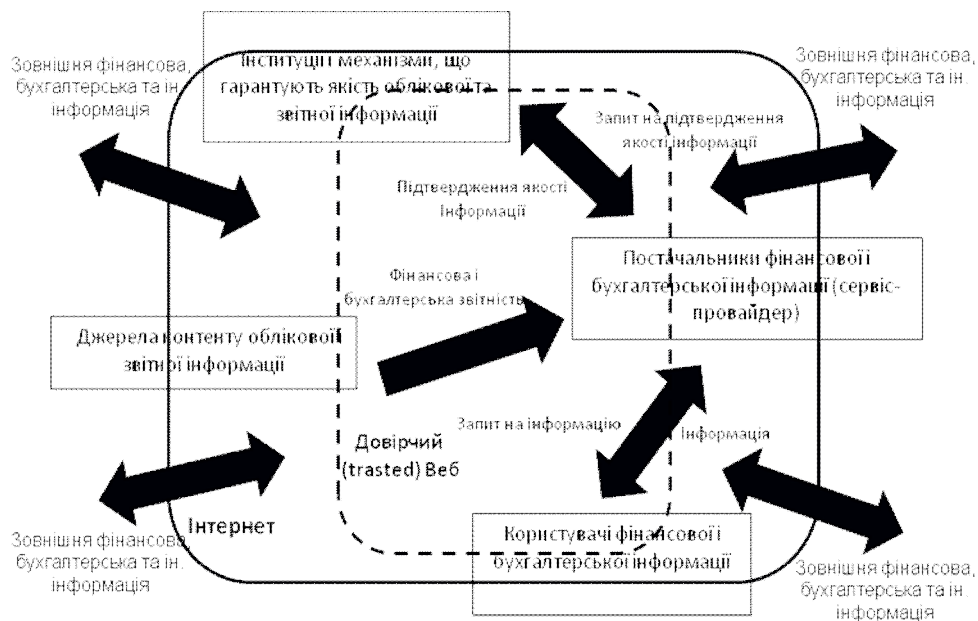

Рис.1. Процеси обміну облікової і звітної інформації в Інтернеті

Представлена на рис.1 схема демонструє взаємозв'язок між різноманітними групами суб'єктів у процесах створення і використання фінансової звітності. Характерно, що всі суб'єкти і процеси, які безпосередньо створюють систему обліку, розміщуються в Інтернеті частково, це джерела, постачальники і користувачі обліково-звітної інформації. Для вищезгаданого прикладу з електронними податковими деклараціями в групу користувачів можна включити суб'єктів підприємницької діяльності, їх контрагентів і податківців, що отримують е-декларації.

Особливе місце займають інституції і механізми, що сприяють якості та достовірності інформації, – до яких відносять сертифікаційні центри ключів електронного підпису, установи та організації, що задіяні в формуванні електронної звітності та відповідного документообігу. Як складова Інтернету, пунктирною лінією на рис. 1 виділено, так званий, довірчий (trusted) Інтернет, у межах якого за допомогою спеціальних механізмів та інструментів Семантичного Вебу здійснюється реалізація принципів і технологій підтримки якісної і достовірної інформації засобами універсально-мовних баз знань. До цих засобів найчастіше відносять методи, інструменти таксономій (XML і RDFa) та онтології, які також базуються на платформі XML.

Архітектура Семантичного Вебу, яка описана в термінах понятійного апарату його довірчого сегменту за термінологією W3C (рис.2), характеризує вже прив'язку окремих універсально-мовних інструментів у вигляді онтологій цільової предметної області обліку. Обидві наведені схеми стікуються в межах Довірчого Вебу, основне призначення якого – забезпечення якості і достовірності бухгалтерської інформації засобами баз знань сучасного Інтернету.

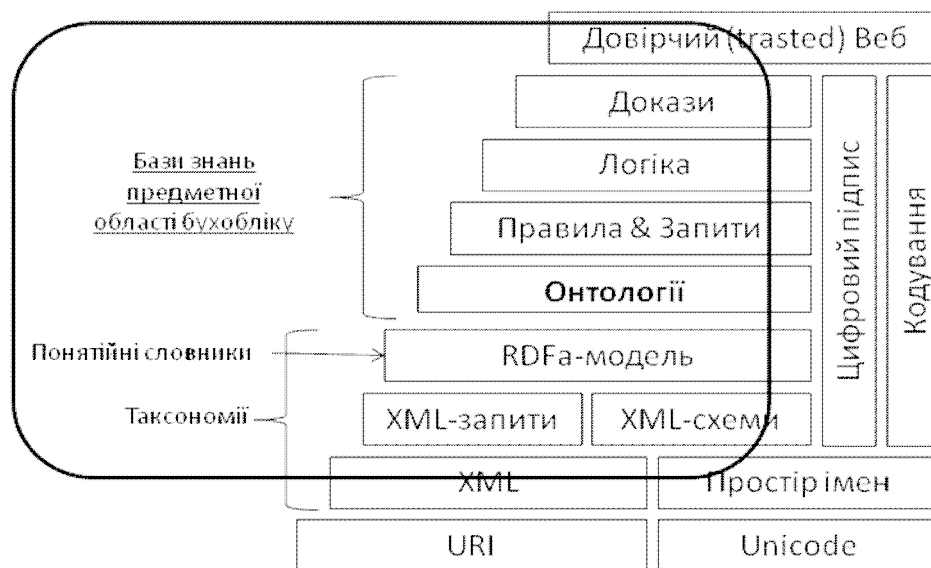

Рис.2. Понятійний апарат онтологій обліку

Підводячи підсумок розглянутим питанням, можна сформулювати основні рекомендації, а саме:

- необхідно розпочати опис та стандартизацію таксономій основних видів бухгалтерських і фінансових документів (баланси, фінансові звіти, декларації, реєстри та основні види первинних бухгалтерських документів), що дозволить розширити межі довірчого Вебу і створити Інтернет-середовище для систем обліку;
- важливо забезпечити рішення питань юрисдикції міжнародних стандартів і систем для України (XBRL, IASB, FASB та ін.) з внесенням відповідних змін в бухгалтерське і суміжне законодавство [3,4];
- потрібно об'єднати зусилля державних і громадських організацій та утворень (спілки незалежних та сертифікованих аудиторів і бухгалтерів та ін.), з метою координації діяльності і сприяння в розповсюдженні засобів та інструментів підтримки відкритих стандартів і форматів бухгалтерської і фінансової документації.

Реалізація перерахованих вище рекомендацій відкриває широкі можливості інтенсифікації досліджень прикладних баз знань щодо обліку та

звітності, а також сприятиме розповсюдженню онтологічних підходів у формуванні відповідних сегментів Семантичного Вебу для систем обліку.

Література:

1. Rippa S., Pushkar M., Sachenko S. Intellectualization of Accounting Systems (Интеллектуалізація систем обліку) / S. Rippa, M. Pushkar, S. Sachenko // IEEE International Workshop, IDAACS' 2007, Dortmund, Germany, September 6-9, 2007, – P.536-538.
2. Дайсон Э. Интеллектуальная собственность в Сети / Э. Дайсон // Компьютерра, 1997. – №7-8 (184-185), с.45-49.
3. Debreceny Roger, Gray Glen L. The production and use of semantically rich accounting reports on the Internet: XML and XBRL / Roger Debreceny, Glen L. Gray // International Journal of Accounting Information systems, 2 (2001), pp. 47-74.
4. FASB. Business reporting research project: electronic distribution of business information Norwalk, CT: Financial Accounting Standards Board, 2000.

*Валерія Сопко, д.е.н, доцент
Світлана Андрос, к.е.н, доцент*

*Університет банківської справи Національного банку України
м. Київ, Україна*

ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗВІТНОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Незважаючи на активний розвиток гармонізації обліку та фінансової звітності в Україні, прийняту Програму реформування бухгалтерського обліку в Україні не достатньо втілено в практичне життя. В Україні лише банківські структури готують фінансову звітність за міжнародними стандартами, тим часом інші суб'єкти господарювання оприлюднюють фінансову звітність, складену за національними стандартами, незважаючи на рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку та розпорядження Кабміну щодо підготовки акціонерними товариствами звітності за Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). За експертними оцінками, вітчизняні суб'єкти господарювання готують фінансову звітність за МСФЗ лише на вимогу банків з метою отримання кредиту, для задоволення потреб іноземного інвестора або на вимогу материнського суб'єкта господарювання, яке працює за системою МСФЗ.